

Ніна Фіалко

ДВІ ОБРУЧКИ

ТЕРНОПІЛЬ
БОГДАН

ББК 84 (4 Укр) 6
УДК 82-311.4
Ф84

Видано за фінансової підтримки
Тернопільської громади

Фіалко Н.І.

Ф84 Дві обручки. Тернопіль: Навчальна книга—Богдан,
2010. — 288 с.

ISBN 978-966-10-0582-1

У романі тернопільської авторки Ніни Фіалко «Дві обручки» йдеться про схрещення поглядів двох поколінь на події, які відбувалися на теренах західних областей України у сорокових роках; про високий патріотизм усіх верств населення, особливо молоді, яка за ідею важила життям тоді, і про патріотизм теперішній — на майданах під різними гаслами.

У романі змальовано образ простої галичанки Ксені, яка, гідно пройшовши всі випробування, залишилася вірною вибраній дорозі. Тут ви прочитаєте і про любов, і про зраду, і про велике терпіння жінки, яка прагнула вижити у нелюдських умовах.

ББК 84 (4 Укр) 6
УДК 82-311.4

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина даного видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-0582-1

© Навчальна книга—Богдан,
майнові права, 2010

*Не треба нам ні сліз, ні співчуття,
Бо в нас не смерть, а бій перед очима.
УПА — це наша юність і життя,
УПА — це купина неопалима.*

Г. Ткачук

1

Студентки Київського престижного вишу готувалися до першої у цьому навчальному році вечірки, присвяченої першокурсникам. Програму вечора щороку готували студенти-випускники. На кожному факультеті до цього свята презентувався свій номер, який би віддзеркалював обрану професію і запам'ятовся не тільки новачкам, а й самим випускникам.

Кімната в гуртожитку нагадувала вулик, в який забрався непрошений гість і намагається пограбувати бджолині запаси. Одні заходили до кімнати тихо й непомітно виходили, інші ж залітали вихором — і все навколо них вертілося. Кулею до кімнати влетіла й Надя Панчук. Округле біле обличчя дівчини, в центрі якого, здавалося, випадково —

такий він був маленький, задерикуватий — барабулькою ліпився ніс, було особливо збуджене. Заклопотаним поглядом дівчина обвела всіх присутніх і підійшла до Слави Козак, що тулилася біля свого ліжка на маленькому стільчику, який невідомо звідки тут узявся.

— Славцю, ти вже свою блакитну сукню віддала комусь? Якщо ні, то дозволь мені в ній цього вечора покрасуватися. Вона мені дуже до лиця, та й Русликові моему я в ній подобаюся... — опустила додолу облесливі, як у лисички, очі й присіла на ліжко біля Слави.

— Ти вже запізнилася, бо ту сукню сьогодні одягаю я! — втрутилася до розмови Галина, Славчина подруга.

Вона знала, що Слава не любить позичати свої речі, але й нікому не відмовляє. Характер такий. От не може відмовити — і все, а деякі хитрі дівчата цим користуються. Ніби не розуміють, що після них речі потрібно прати або ретельно чистити, щоб одягти на своє тіло.

— Не хвилюйтеся, дівчата, бо в мене її нема. Вдома залишила, та й вона вже така знищена, що й сама не хочу її одягати, — не приховувала роздратування Слава.

Це гарне ім'я дав дівчині батько. Як була маленькою — мама з бабунею називали її Миросею, а серед столичного студентства таке ім'я зустрічалося рідко, тому його уніфікували у вимові й кликали дівчину просто Славою. Лише викладачі, коли робили перекличку, вимовляли протяжно Ми-ро-сла-ва, як щось старовинне і далеке, пов'язане мало не з Ярославом Мудрим. У західній Україні дівчат часто називали такими старовинними іменами, зовсім не пов'язуючи їх із київськими князями. Згадану щойно сукню минулого року подарувала Славі мама. Вона пам'ятала своє несите дівування і доньці хотіла дати те, чого не мала сама. Зустріч нового 2005 року група замовила в барі неподалік від гуртожитку. Слава одягла свою нову сукню і викликала заздрість у багатьох дівчат, особливо приїжджих із села, бо їхні батьки не спроможні були витратити гроші на дорогі забаганки своїх доньок. Славина ж мама вже кілька років працювала в Італії, а недодану дочці любов намагалася компенсувати дорогими речами. Дівчина, не привчена до розкоші в дитинстві, тепер хоч і мала все необхідне, але

— Я на таке не здатна, тому заспокойтеся й почнемо все по порядку, — Ксеня обняла жінку за плечі й відчула, як тремтить її тіло.

— Того дня, — стала розповідати Дуся, — коли мій Федя повернувся додому, я поклялася, що ніколи його від себе не відпущу. Побачила, як безславно помер той командир, біля якого ти сиділа, і мені страшно стало за своїх дітей. Куди поділися ті командири, що обіцяли золоті гори? Хто моїх дітей годуватиме? А їх же в мене аж троє, і четверте в дорозі... — вона погладила живіт, якого Ксеня в темноті й не розгледіла. — Тільки-но ти наклала пов'язку Феді, і стало ясно, що поранення в нього легке, ми відразу пішли шукати місце для криївки. Якщо вже по правді, то мій чоловік зник, що я з ним ношусь, мов курка з яйцем, не знаю, як йому догодити. В боївці чи й у лісових наметах несолодко, а коли німці відійшли, то стало й зовсім нестерпно. Мій Федір тільки й чекав, аби я не пустила його воювати. Та й що він там міг зробити з крісом у руках? У них танки, кулемети, а як літак летить над хатами, то хочеться заритися в землю, аби не чути того реву. Вибрали за городами місце й стали щодня потроху копати, але щоб ні люди, ні діти не бачили. Дитині рота не зашиєш, покажи їй горіха — і вона не тільки тата з мамою видасть, — розповідала тихо Дуся.

— Діти тепер не дурні, — вставила Ксеня.

— Через кілька днів після того, як ти пішла, я зняла пов'язку й побачила, що рана загноїлася. Що ми не робили, використали всі твої бинти, а ноги врятувати так і не вдалося. Вигнила ледь не вся литка і всохлися жили. Тепер мій Федя каліка, бо ходить із палицею і користі з нього як тоді не було, так і тепер. Вдень, коли треба щось робити в полі, він у криївці відпочиває. Висидиться і приходить вночі наїстися і з бабою погратися. Він не задумується над тим, що мені важко одній всіх прогодувати, а ще й пузатою поратися по господарству! — завилла раптом Дуся. Сльози душили її, і вона не стримувала їх.

Ксені жаль стало цієї згорьованої жінки, але допомогти їй нічим не могла.

— Кілька днів тому, — продовжувала Дуся, — чи хтось доніс, чи може вистежили, не знаю. Але приїхало кілька чоловік і в усіх на цьому хуторі перевернули все, так шукали криївок. Тут живуть старші люди, то тільки мій Федя був у повстанців, решта пекли для них хліб і допомагали чим могли. Люди сиділи тихо, ніби їх нічого не обходило. А після тієї облави взагалі на очі один одному не потрапляють, такого страху набралися. Повстанці тепер навідуються рідше, бо, мабуть, пішли з нашого лісу. А вчора прийшла зв'язкова й замовила на завтра харчів. Вранці бігав малий синок до села по нафту, то бачив групу вояків у наших строях. Щось не віриться, щоб наші хлопці серед білого дня, не криючись, сиділи в кнайпі й пили пиво. Але хто його знає, я їх не виділа і передаю те, що дитина сказала.

— То коли за харчами мають прийти хлопці? Може, б я їх дочекалася... — Ксеня вже майже тиждень не зустрічалася з діючими бойовиками, бо все ходила по хуторах і надавала допомогу пораненим. Треба було довідатися, куди перебазувався її загін, а, може, це він і знаходиться поблизу. Не так легко тепер великим загоном перебратися на Бережанщину.

— Завтра вночі, — повідомила Дуся. — Вранці перебіжиш до хати й допоможеш мені впоратися біля хліба, а на випадок чогось непередбачуваного, то Федя під піччю видовбав ковбицю, в яку можна заховатися. Вихід із неї прямо на хату, то ніхто й не здогадається там когось шукати.

— Гаразд. Тоді йдіть відпочивайте, — порадила Ксеня.

— Он висить куфайка, то можеш взяти накритися, бо ночі вже холодні, — подобришала Дуся й зачинила за собою стодолу.

Не маючи іншого вибору, Ксеня замоталася в ту ганчірку, яку щойно назвали куфайкою. Довго лежала і перемелювала в думках розповідь чужої жінки, але навіть думки не виникало, що вона говорить неправду. Вже вкотре згадала й про Андрія, який, мабуть, не дочекається від неї допомоги. Залишилася надія лише на Марічку, з якою вони домовилися зустрітися через два дні.

Раптом почула стук костура об каміння, яким була викладена доріжка від воріт, потім скрипнули хатні двері й

ПІСЛЯМОВА

Мій роман був ще в роботі, а я вже чула докір на свою адресу. Чому це людині, яка народилася на Черкащині, спало на думку висвітлювати боротьбу повстанської армії на теренах Західної України? Мене переконували, що про ці події має писати людина, яка сама брала участь у боротьбі або чула правдиві відгуки про неї очевидців. Таких людей залишилося дуже мало, і вони писати вже не можуть.

Колись і в мене було упереджене ставлення до одного слова «бандерівці», бо так впливала на людей комуністична пропаганда в школах, на радіо. Якби я не потрапила до Західної України на постійне місце проживання і доля не звела мене з постраждалими людьми, мабуть, і досі мала б про події сорокових років хибне уявлення. А тепер погодьтеся зі мною, що у багатьох людей Східної України теперішнє уявлення нічим не відрізняється від колишнього. От як ми знаємо, що німець прийшов загарбати нас, то як би він тепер до нас не ставився, ми завжди будемо його боятися. Отак і з бандерівцями, хоч у них боротьба велася на своїх теренах і за свою незалежність. Які б методи боротьби не були, вони завжди закінчувалися кров'ю. І виставляти претензії до повстанців, що вони червоноармійцям стріляли в спину, просто недоречно. Під час бою ніхто етикою та мораллю особливо не переймається, кожен хоче вижити в ньому, і засуджувати за це нікого не можна. А от коли сильніші воюють із беззбройними чоловіками чи жінками, забиваючи їм у п'яти чи голови цяхи, аби вибити докази,

це таки моторошно. Колишні енкаведистські методи вибивання доказів процвітають і понині, хоч ми вже стільки років ніби незалежні.

Прощу наперед вибачення у всіх, кому, може, не сподобаються неточності у визначенні населених пунктів чи висвітленні неконкретних подій. Мій роман не претендує називатися історичним, але використовуючи спогади знайомих мені учасників тих подій, я намагалася прив'язатися до тієї місцевості, про яку вони розповідали.

Мої земляки іноді скаржилися, що «западян» важко зрозуміти через їхню мову, не усвідомлюючи, що, може, когось і їх зрозуміти важко. Тепер я хочу доступною мовою простих звичайних героїв розповісти про те, що люди тих років не переймалися життям зверхників (як ми сьогодні), а підживлювали кинуту ними ідею конкретними справами, не шкодуючи для цього не тільки частини свого добробуту, а й життя. Народ жив бідно, але віддавав немало для спільної справи. Ми тепер живемо заможніше, а жертвуємо дуже рідко й так, ніби про людське око.

У багатьох книжках учасників повстанського руху є спогади про конкретних осіб, а я створила узагальнюючий образ жінок, які були активними учасницями визвольної боротьби. Вони виконували роботу медсестер і зв'язкових, не завжди брали участь у боях, але від їхньої праці чимало залежало. Жінки ніколи не вникали у правильність рішень зверхників, а лише старанно виконували свої обов'язки, аби полегшити страждання поранених вояків. Політики приписують бандерівцям змову з Гітлером, чи участь якогось підрозділу в дивізії СС Галичина. Про ці змовини народ не знав і знати у той час не хотів. Як тепер змовляються хто з ким хоче, так, мабуть, і тоді щирий українець хотів усіх перехитрити і щось виграти. Від нашої ментальності нікуди не подінешся, і з цим треба змиритися.

Чим більше я намагалася вникнути в історію життя галичан сорокових років, тим більше захоплювалася їх героїчною боротьбою. Вважаю, що про неї не можна забувати, і хочу, щоб свою хибну думку змінили мешканці Великої України. Мене ніхто не спонукав до цієї праці, хіба лише Всевишній навів цю думку, якої не могла позбутися,

поки не закінчила роман. І якщо хоч кількох читачів мені вдасться переконати і змінити його попередні судження про бандерівців, буду вважати, що моя праця не була даремною.

Багато людей схиляється до думки, що боротьба вояків УПА була марною, бо зверхники наперед знали, що виграти її не вистачить сил. То навіщо, мовляв, було підставляти під удар великий регіон українського населення? За кілька років боротьби на цих теренах вбито чи засуджено ледь не всіх молодих людей. Це ніби зима відразу перейшла в літо, без цвітіння дерев і квітів. Маючи великий життєвий досвід, хочу вас переконати, що нічого у світі не відбувається просто так. За кожен вчинок і дію кожному доведеться відповідати. Все, що відбувається з нами, матиме колись продовження. Вояки ОУН-УПА вкинули у людські серця добрі зерна Української Незалежності від усіх завоювників, звідки б вони не простягали руки до нашої землі. Біда наша в тому, що Бог нам дав родючу землю, але розташовану ніби на роздоріжжі. Чи вдасться нам відстояти своє, чи знову наша хохляцька ментальність розсварить нас у першу чергу між собою, щоб великим державам стало легше поділити наші землі на частини, а народ знову поставити на коліна, — залежить тільки від нас. Треба менше вірити гарним солодким словам, а частіше аналізувати вчинки людей. Великий ідеолог Української Незалежності Степан Бандера вчив, що треба спиратися тільки на власні сили, а не роззявляти рота за допомогою від інших країн.

*Автор
Грудень 2008 року, м. Тернопіль*

Літературно-художнє видання

Фіалко Ніна Іванівна

ДВІ ОБРУЧКИ

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Наталія Паскевич*

Лінографюра *Ярослава Омеляна*

Обкладинка *Світлани Бялас*

Комп'ютерна верстка *Ольги Постумент*

Підписано до друку 01.12.2009. Формат 84х108/32 . Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 16,74. Умовн. фарбо-відб. 16,74.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008

тел./факс (0352) 52-06-07, 52-05-48, 52-19-66

publishing@budny.te.ua

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-0582-1

9 | 789661 | 005821 |